

2020-10-13

Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 Stockholm

Remissvar En moderniserad arbetsrätt SOU 2020:30

Saco-S är en förhandlingsorganisation bestående av 19 Saco-förbund. Vi företräder nästan 90.000 statligt anställda akademiker.

Inom statlig sektor har parterna tagit ansvar och tecknat kollektivavtal inte bara om lön och anställningsvillkor, utan även om samverkan, turordning och omställning. Täckningsgraden på statlig sektor är 100 procent. Vi anser att vi, på det stora hela, har ett väl balanserat system och vi uppskattar inte att lagstiftaren i strid med den svenska modellen försöker påverka detta. Vi befarar att utredningens förslag kan, om de genomförs, ställa till med oreda på statlig sektor om lagstiftningen som ligger till grund för våra kollektivavtal förändras.

Våra medlemmar är ofta chefer eller specialister. Yrkesrollen som självständig tjänsteman kan innebära att behöva invända mot förslag från ledningen och att i skattebetalarnas intressen ibland driva impopulära frågor. I Sverige har vi en lång tradition av självständiga tjänstemän och detta är en bidragande orsak till den låga grad av korruption som förekommer inom svensk statsförvaltning. Saco-S anser det vara bekymmersamt när ett utökat undantag från turordning kan användas mot en tjänsteman som inte uppskattas av ledningen, ibland kanske för att tjänstemannen tagit ansvar för att se till att regelverket följs.

Turordning

Saco-S tillstyrker att turordning även fortsättningsvis fastställs utifrån anställningstid. Det får anses som en princip som är fast förankrad i det allmänna rättsmedvetandet.

Saco-S avstyrker att det vid lika anställningstid inte längre ska vara åldern som avgör placeringen i turordningen utan istället arbetsgivarens godtycke.

Saco-S avstyrker att undantag från turordningen får göras med fem arbetstagare var tredje månad. Det kommer rubba balansen mellan parterna. Det kommer även ge arbetsgivaren möjlighet att handplocka medarbetare och risken för missgynnande av föräldralediga, sjuka, fackligt aktiva, äldre och de som av arbetsgivaren anses som besvärliga är uppenbar. Möjligheten för en statlig arbetsgivare att handplocka medarbetare strider även mot andemeningen i regelverket kring förtjänst och skicklighet. Saco-S ser en uppenbar risk för att förslaget kan leda till rädda och tysta arbetstagare istället för de modiga och ansvarstagande arbetstagarna staten så väl behöver.

Saco-S avstyrker att ”tillräckliga kvalifikationer” byts ut mot ”kvalifikationer”. För en akademiker medför denna förändring att omplaceringsmöjligheten i praktiken försvinner.

Våra medlemmar har idag efter en inlärningsperiod goda möjligheter att omplaceras till annan tjänst men det är inte många som över natten, utan inskolning, kan ta över en senare anställd kollegas arbetsuppgifter. Tolkning av begreppet ”tillräckliga kvalifikationer” har utarbetats i praxis under 40 års tid. Saco-S befarar att en förändring av begreppet kommer vara starkt processdrivande under många år framåt.

Lägre kostnader för uppsägning

Saco-S avstyrker att anställda hos myndigheter med högst 15 anställda inte längre ska kunna ogiltigförklara uppsägning eller avsked. Saco-S anser att det är oacceptabelt att statligt anställda akademiker skulle ha olika rättigheter beroende på den anställande myndighetens storlek.

Saco-S avstyrker att anställningen inte längre ska bestå under tvist om uppsägningens giltighet. Det är ett förslag som rubbar balansen mellan parterna och som lägger det ekonomiska ansvaret för en eventuellt felaktig uppsägning på den svagare parten i anställningsförhållandet.

Tidsbegränsade anställningar

Saco-S tillstyrker att arbetstagare som har en allmän visstidsanställning ska ha företrädesrätt till återanställning enligt 25 § lag om anställningsskydd när arbetstagaren har varit anställd hos arbetsgivaren i sammanlagt mer än nio månader inom en treårsperiod i stället för tolv månader inom samma period.

Saco-S vill samtidigt betona att förslaget är otillräckligt och att det i praktiken inte kommer att få någon som helst effekt inom staten då förslaget bygger på en utökad företrädesrätt. Skälet till detta är att förtjänst och skicklighet här ska tillämpas även för det fall någon har företrädesrätt till återanställning. Därtill kommer att förslaget endast berör allmän visstidsanställning enligt lag om anställningsskydd. Många tidsbegränsade anställningar inom staten vilar på annan grund, framförallt olika förordningar, som utredningens förslag inte kommer att påverka.

Saco-S tillstyrker att företrädesrätten även ska gälla under en pågående anställning som varat i minst nio månader även om inte heller det förslaget i praktiken skulle få något genomslag vid statliga myndigheter. Saco-S vill även påpeka att den arbetstagare som under en allmän visstidsanställning använder sin företrädesrätt till att få en provanställning riskerar att få en både kortare och osäkrare anställning än den tidigare allmänna visstidsanställningen.

Saco-S avstyrker att det ska krävas att arbetstagaren anmäler intresse för att få en tillsvidareanställning genom företrädesrätten.

Utredningens förslag skulle inte alls påverka balansen i anställningsskyddet mellan å ena sidan tillsvidareanställningar och å andra sidan visstidsanställningar inom staten. Utredningen har därmed enligt Saco-S inte uppfyllt det uppdrag man hade i denna del samtidigt som de förslag man lagt om försvagning av anställningsskyddet i övrigt får fullt genomslag även inom staten. Om balansen mellan tidsbegränsat anställda och tillsvidareanställda ska påverkas även inom statlig sektor anser Saco-S att det ska införas en begränsning av hur länge en arbetstagare kan vara tidsbegränsat anställd hos en arbetsgivare innan anställningen automatiskt övergår till en tillsvidareanställning. Saco-S har också tidigare framfört att bestämmelsen om visstidsanställning för enstaka kortvariga perioder i 9 § anställningsförordningen bör upphävas då den i praktiken ger staten en möjlighet att, utöver allmän visstidsanställning, anställa arbetstagare på kortvariga anställningar.

En sådan anställning kan också staplas på andra visstidsanställningar utan att den kan övergå till en tillsvidareanställning. Det är enligt Saco-S uppfattning stötande att staten som lagstiftare genom särslagstiftning och förordningar ger sig själv som arbetsgivare större utrymme att tidsbegränsa anställningar än andra arbetsgivare. Staten borde istället vara ett gott föredöme genom att ge trygga anställningar. Det vore lämpligt om staten, i likhet med andra arbetsgivare, var hänvisad till att träffa kollektivavtal om det finns behov av andra bestämmelser om visstidsanställningar än de som finns i lag om anställningsskydd.

Saco-S anser att den sammantagna tid en arbetstagare ska kunna vara anställd som vikarie och i allmän visstidsanställning hos samma arbetsgivare ska begränsas till sammantaget högst två år innan anställningen övergår till en tillsvidareanställning. Därutöver anser Saco-S att bestämmelserna om visstidsanställningar i 9 § anställningsförordningen ska upphävas. Vidare anser Saco-S att alla visstidsanställningar ska medräknas i kedjan av på varandra följande anställningar i 5 a § lag om anställningsskydd för att undvika att statliga arbetsgivare kan stapla olika typer av visstidsanställningar på varandra under lång tid.

Enligt årsrapporten från Universitetskanslersämbetet, UKÄ, för 2020 var 29 procent av den forskande och undervisande personalen, exklusive doktorander, vid landets lärosäten visstidsanställda under 2018, mätt i heltidsekvivalenter. Av dessa var 15 procent tidsbegränsade enligt lag om anställningsskydd vilket UKÄ framhåller som särskilt problematiskt. Man framhåller vidare att tidsbegränsade anställningar enligt lag om anställningsskydd och högskoleförordningen kan varvas vilket gör att individer kan fastna i otrygga anställningar under lång tid. Mot bakgrund av detta anser Saco-S att de särskilda bestämmelserna om visstidsanställningar i högskoleförordningen bör utredas.

Kompetensutveckling

Saco-S avstyrker utredningens förslag om kompetensutveckling. Saco-S anser inte att förslaget garanterar att akademiker får en relevant kompetensutveckling.

Kompetensutvecklingsfrågor hanteras bäst lokalt på myndigheten och inte genom lagstiftning. På statlig sektor finns kollektivavtal om lokala omställningsmedel som ett komplement till myndigheternas ansvar att kompetensutveckla sina medarbetare. Avtalet ger möjligheter att lokalt på myndigheterna stödja verksamhetens och arbetstagarens utveckling utifrån arbetslinjen och längre arbetsliv.

Saco-S föreslår istället att lagstiftaren genomför följande åtgärder

- Utveckla och underlätta för arbetstagare att senare i livet studera med studiemedel
- Utöka möjligheterna till distansutbildning vid universitet och högskola
- Utöka möjligheterna till deltidsstudier vid universitet och högskola
- Utöka samarbetet mellan lärosäten och arbetsgivare för att ta fram relevanta uppdragsutbildningar och fristående kurser

Saco-S tillstyrker förslaget om ett förtydligande av informationskyldigheten avseende kompetensutveckling.

Saco-S

Anna Steen
ordförande